

**JORNADES D'ARQUEOLOGIA
DEL PENEDES - 2011**

VILAFRANCA DEL PENEDES, 21 I 22 D'OCTUBRE DE 2011

RESUMS DE COMUNICACIONS I PÒSTERS

COMUNICACIONS

	Pàg.
NOVES DADES SOBRE EL BRONZE INICIAL A VILAFRANCA DEL PENEDÈS: LES SITGES DE LA PLAÇA FÈLIX MESTRE NUTÓ <i>Jordi Amorós, F. Xavier Oms</i>	6
EL PRIMER CAS DE TREPANACIÓ PREHISTÒRICA AL PENEDÈS <i>Núria Armentano, Dominika Nociarová, Domènec Campillo, F.Xavier Oms, Xavier Esteve, Patricia Martín</i>	7
EL JACIMENT DEL BRONZE FINAL DE LA VINYA DEL PATEROTS (SANT CUGAT SESGARRIGUES, ALT PENEDÈS) <i>Silvia Boquer, Josep Miret</i>	8
LA COVA DE SANT LLORENÇ (SITGES, BARCELONA). UN EXEMPLE D'OCUPACIÓ EN EL PROCÉS DE NEOLITITZACIÓ AL GARRAF <i>Ferran Borrell, Anna Gómez, Miquel Molist, Carles Tornero, Oriol Vicente</i>	9
6200 BP, UNA OCUPACIÓ CARDIAL FINAL A LA COVA FORADADA (CALAFELL, BAIX PENEDÈS)?? <i>F. Xavier Oms, Artur Cebrià, Juan I. Morales, Mireia Pedro</i>	10
MAS D'EN BOIXOS 1 (PACS DEL PENEDÈS). RESULTATS DE LA DARRERA CAMPANYA D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA DUTA A TERME L'ANY 2008 <i>Mireia Pedro, Josep Mestres</i>	11
LES TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES A L'EIX DIAGONAL. UN PROJECTE INACABAT <i>Sergi Segura Bueno, Esther Medina Guerrero, José M. Espejo Blanco, Miriam Esqué Ballesta, Damià Griñó Márquez, Francesc X. Florensa i Puchol</i>	12
UNA PEÇA EXCEPCIONAL DE LA METAL·LÚRGIA DE L'EDAT DEL BRONZE: EL MOTLLE PER A PUNYALS DE CAMP CINZANO (VILAFRANCA DEL PENEDÈS, ALT PENEDÈS) <i>Ignacio Soriano, Jordi Amorós</i>	13
EL JACIMENT IBÈRIC DE MAS D'EN GUAL (EL VENDRELL, BAIX PENEDÈS) <i>David Asensio, Rafel Jornet, Dani López i Reyes, Jordi Morer de Lloroens</i>	15
CAL POSASTRE, UNA VILA ROMANA I UN MONUMENT FUNERARI A SANT MARTÍ SARROCA <i>Josep M Feliu</i>	16
DARRERS TREBALLS AL XALET DEL NIN: JACIMENT DE DARRÓ (VILANOVA I LA GELTRÚ, GARRAF) <i>Juan Garcia Targa</i>	17
L'AGRICULTURA AL GRAN PENEDÈS DES DEL NEOLÍTIC A L'ÈPOCA ROMANA. UN ESTAT DE LA QÜESTIÓ A TRAVÉS DELS ESTUDIS CARPOLÒGICS <i>Dani López, Ferran Antolín, Natàlia Alonso</i>	18
LA VIL·LA ROMANA DE LA TEULERIA DELS ÀLBERS (LA GRANADA, ALT PENEDÈS) <i>Xavier Bermúdez i López, Óscar Varas Ranz</i>	19
LA CREU DE COMA-RUGA EST (EL VENDRELL). UN CENTRE PRODUCTOR ALT-IMPERIAL AL PENEDÈS MARÍTIM <i>Iban Cabrelles Albareda</i>	20

LA TERRA SIGILLATA HISPÀNICA DE LA SITJA NÚM. 1 DE LA VIL·LA ROMANA DE DARRÓ (VILANOVA I LA GELTRÚ) <i>Albert López Mullor</i>	21
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA D'URGÈNCIA A LA TORROTA DEL MORO (LAVERN-SUBIRATS, ALT PENEDÈS) <i>Esther Medina Guerrero, Francesc X. Florensa i Puchol</i>	22
LES CAPELLES I EL MOBILIARI LITÚRGIC DE L'ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'OLÈRDOLA EN L'ÈPOCA BAIXMEDIEVAL I MODERNA A TRAVÉS DE LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA I ARQUEOLÒGICA (SEGLES XIV-XIX) <i>David Galí, Núria Molist</i>	23
ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES A L'ENTORN EST DE L'ESGLÉSIA DE SANT JULIÀ DE L'ARBOÇ <i>Jordi Morera Camprubí, Karin Harzbecher Spezzia</i>	24
VINYES I ARQUEOLOGIA. UNA APORTACIÓ A L'ESTUDI DEL TERRITORI <i>Isidre Pastor i Batalla</i>	25
LA MURALLA MEDIEVAL DE L'ARBOÇ <i>Jordi Roig, M. Bruna Alvarez</i>	26
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER GENERAL PRIM, 18 DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS (CINEMA BOGART) <i>Óscar Varas Ranz</i>	27
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL VOLTANT DE L'ESGLÉSIA DE SANT VALENTÍ DE LES CABANYES <i>Óscar Varas Ranz, Judit Vico Cortès</i>	28
UNA TOMBA RELLEVANT EN EL CONJUNT DE LA NECRÒPOLI DE SANT VALENTÍ DE LES CABANYES <i>Judit Vico Cortès</i>	29
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A LA RECTORIA DE L'ESGLÉSIA DE SANTA OLIVA: DE VIL·LA ROMANA A SEU DEL PRIORAT DE SANTA MARIA <i>Imma Teixell</i>	30
INTERVENCIÓ PREVENTIVA EN ELS ESPAIS HISTÒRICS DE LA L3 (SUBIRATS) <i>Ignasi Fernández Aubareda, Gemma Cardona Gómez, Maria del Carmen Rojo Ariza</i>	31
 PÒSTERS	 Pàg.
CAMPANIFORME I METAL·LÚRGIA EN UN ESPAI SEPULCRAL DEL III^{ER} MIL·LENNI CAL. BC. LA COVA DE LA GUINEU (FONT-RUBÍ; ALT PENEDÈS) <i>Artur Cebrià, Josep Mestres, Juan I. Morales, F.Xavier Oms, Mireia Pedro, Josep M. Vergès</i>	34
LES COVES PARADOLOMÈNIQUES DE LA SERRALADA PRELITORAL PENEDESENCÀ <i>Mireia Pedro</i>	35

EL POU AMB RAMPA DE MONTARGULL, UN UNICUM D'ÈPOCA ALT IMPERIAL A AVINYONET DEL PENEDÈS (ALT PENEDÈS) Jordi Amorós i Gurrera	36
TROBALLA D'UNA ANTEFIXA ROMANA A LES VINYES DE CAL BOT (SANT MARTÍ SARROCA, ALT PENEDÈS) Daniel Lacruz, Àngels Jorba, Magí Miret	37
LA PRESA ROMANA DE SANT SEBASTIÀ DELS GORGS O LES PARETS ANTIQUES (AVINYONET DEL PENEDÈS). UN NOU ELEMENT D'ENGINYERIA HIDRÀULICA AL PENEDÈS Carme Miró, Xavier Esteve	38
LES ÀREES EXTRA MUROS DE LA CIVITAS OLÈRDOLA. HÀBITAT I ESPAIS PRODUCTIUS A LA CINGLERA ENTRE LES FONTS DE L'AVELLANER I DE L'AMETLLÓ (OLÈRDOLA, ALT PENEDÈS) Jordi Farré, Núria Molist	39
ANÀLISI DIACRÒNICA DE LA NECRÒPOLIS DE L'ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'OLÈRDOLA A PARTIR DE L'ESTUDI ANTROPOLÒGIC M. Eulàlia Subirà, Jordi Ruiz, Núria Molist	40
EL REFUGI DE LA GUERRA CIVIL DE LA RAMBLA DE SANT FRANCESC (VILAFRANCA DEL PENEDÈS) Pedro Otiña Hermoso	41

COMUNICACIONES

NOVES DADES SOBRE EL BRONZE INICIAL A VILAFRANCA DEL PENEDÈS: LES SITGES DE LA PLAÇA FÈLIX MESTRE NUTÓ

Jordi Amorós. TRÍADE Serveis Culturals. jrd.amoros@gmail.com

F. Xavier Oms. TRÍADE Serveis Culturals, SERP. xavieroms@gmail.com

Durant el mes de juny de 2011, l'empresa Tríade SC va dur a terme l'excavació de tres estructures negatives a la Plaça Fèlix Mestre Nutó. Una d'elles era un gran retall de cronologia medieval, mentre que les altres dues eren sitges amortitzades durant el bronze inicial. Aquest jaciment, desconegut fins que les obres seccionaren les estructures, van proporcionar un interessant conjunt de materials arqueològics (sobretot ceràmics) que permeten situar l'amortització d'aquestes estructures en el bronze inicial. Altres indrets de la comarca a l'aire lliure, com el Mas d'en Boixos-1 o els jaciments propers de Camp Cinzano i els Cirerers, ja han demostrat una gran recurrència al Penedès durant aquest període per part dels grups humans.

EL PRIMER CAS DE TREPANACIÓ PREHISTÒRICA AL PENEDÈS

Núria Armentano
Dominika Nociarová
Domènec Campillo
F. Xavier Oms
Xavier Esteve
Patricia Martín

El terme trepanació ve del mot *trepanoun*, que en grec vol dir foradar. L'acció de trepanar consisteix en perforar intencionalment el crani. Les trepanacions més antigues conegudes a Europa pertanyen al neolític, i no són una pràctica estranya durant l'edat del bronze. Ha estat una pràctica àmpliament constatada entre les cultures precolombines americanes, i actualment persisteix entre algunes comunitats africanes i de la Polinèsia. A Catalunya hi ha una vintena de casos de cranis amb lesions compatibles amb una trepanacions antigues, sobretot de l'edat del Bronze.

El treball aporta l'estudi que s'ha fet del primer cas de trepanació prehistòrica coneguda a les comarques del Penedès. Es tracta de les restes esquelètiques excavades el 2010 d'un individu adult, de sexe probablement femení, procedent del jaciment de Mas Pujó, àrea arqueològica afectada pel projecte "Remodelació dels enllaços i implantació de peatges tancats a l'AP-7".

El crani de l'individu de l'estructura 14 de Mas Pujó presenta una lesió a nivell del parietal esquerre, i limitant part de la sutura coronal. La perforació és de morfologia irregularment circular d'uns 30x30 mm de diàmetre. Els marges estan ben definits i s'observen signes de regeneració òssia. El diagnòstic diferencial de la lesió es fa entre un traumatisme per impacte i una trepanació completa. Tant la localització de la lesió, com la morfologia dels marges d'aquesta, així com les dades que aporten les imatges de Rx, indiquen que molt probablement es tracti d'una trepanació cranial completa amb supervivència. L'individu de Mas Pujó es converteix en el primer trepanat del Penedès.

EL JACIMENT DEL BRONZE FINAL DE LA VINYA DEL PATEROTS (SANT CUGAT SESGARRIGUES, ALT PENEDÈS)

Silvia Boquer
Josep Miret

Aquest jaciment va ser descobert l'any 1990 com a conseqüència de les tasques agrícoles de plantació i de llaurada en una vinya de cabernet sauvignon.

Malgrat que les restes s'escampen per diverses vinyes del voltant, s'ha detectat una acumulació de fragments de ceràmica i de sílexs en una zona concreta de la vinya de 20 x 10 m aproximadament. Es van recollir en superfície 261 sílexs, 140 fragments de ceràmica, 4 fragments de molins, 2 fragments d'argila cuita, 1 petxina i 1 fragment de destal de pedra polida.

L'acumulació de materials deixa entreveure un petit assentament de l'edat del bronze final en aquest indret, probablement associat a un jaciment de sílex en superfície.

LA COVA DE SANT LLORENÇ (SITGES, BARCELONA). UN EXEMPLE D'OCUPACIÓ EN EL PROCÉS DE NEOLITITZACIÓ AL GARRAF.

Ferran Borrell. S.A.P.P.O.¹ silmarils1000@hotmail.com

Anna Gómez. S.A.P.P.O. anna.gomez@uab.cat

Miquel Molist. S.A.P.P.O. miquel.molist@uab.cat

Carles Tornero S.A.P.P.O. carlostornero@hotmail.com

Oriol Vicente. S.A.P.P.O. oriol.vicente@uab.cat

En el marc del projecte d'investigació titulat *Implementació, consolidació i desenvolupament de les societats agrícola-ramaderes en el terç meridional del litoral català* s'està portant a terme una intervenció arqueològica sistemàtica a Cova de Sant Llorenç (Sitges, Garraf).

Els treballs realitzats a la cavitat des de 2007 han posat de manifest la complexitat de la dinàmica ocupació d'aquest tipus de contextos. La seqüència estratigràfica recuperada, fins al present, abasta del neolític antic al bronze final amb una variabilitat en l'ús de l'espai i de la gestió del mateix i del seu entorn més immediat. En aquesta breu comunicació s'exposen els principals resultats obtinguts evidenciant els contactes amb l'interior, principalment el Penedès i les evidències d'explotació de les àrees costeres més immediates.

¹. S.A.P.P.O. Seminari d'Arqueologia Prehistòrica del Pròxim Orient. Departament de Prehistòria. Universitat Autònoma de Barcelona.

6200 BP, UNA OCUPACIÓ CARDIAL FINAL A LA COVA FORADADA (CALAFELL, BAIX PENEDÈS)??

F. Xavier Oms. SERP. xavieroms@gmail.com

Artur Cebrià. SERP. arturcebria@gmail.com

Juan I. Morales. IPHES. jignacio.morales@gmail.com

Mireia Pedro. SERP. mireiapedro@gmail.com

La Cova Foradada és una petita cavitat situada molt a prop del nucli de població de Calafell i per tant molt a prop de la costa i del pas natural cap a les planes prelitorals a través del pas de la Cobertera.

Compta el jaciment amb una seqüència molt complexa que comprèn des del Paleolític superior antic fins algunes freqüentacions de la primera edat del Ferro. Les ocupacions més antigues de la cova semblen estar molt afectades a nivell tafonòmic per una capa sepulcral del III^{er} mil·lenni cal BC, que ha distorsionat en gran part la reconstrucció etnoarqueològica de les ocupacions paleolítiques i del neolític antic. En aquest context, l'aparició d'alguns pocs efectius ceràmics que es poden adscriure a les primeres fases agro-ramaderes i una datació obtinguda a partir d'un molar humà són les úniques proves que, fins el moment, es coneixen de la ocupació a la Cova Foradada del neolític antic cardinal final-epicardial.

MAS D'EN BOIXOS 1 (PACS DEL PENEDÈS). RESULTATS DE LA DARRERA CAMPANYA D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA DUTA A TERME L'ANY 2008

Mireia Pedro. Universitat de Barcelona. Triade SCP

Josep Mestres. VINSEUM. Museu de les Cultures del Vi de Catalunya

En aquest treball presentem els resultats de la darrera campanya d'excavacions duta a terme durant l'any 2008 al jaciment de Mas d'en Boixos de Pacs del Penedès. Excavàrem una setantena d'estructures negatives, majoritàriament fosses tipus sitja corresponents bàsicament al neolític antic evolucionat postcardial amb fragments de ceràmica a mà de superfícies raspallades tipus Molinot. Algunes d'elles però, contenien fragments ceràmics atribuïbles al neolític final.

D'altra banda, també excavarem un conjunt de sitges i un gran retall amb fragments ceràmics atribuïbles a la primera edat del ferro. Significativament, s'hi ha documentat una inhumació individual i una doble, així com restes humanes aïllades. Un altre gran retall contenia escassos fragments de ceràmica a torn d'importació fenícia i alguns més d'imitació que la situen ja en un moment preibèric, de la primera meitat del segle VI aC.

Cal destacar, la presència aïllada d'un sitja globular amb una inhumació que podem ubicar relativament al bronze inicial. Hi recuperarem una sageta metàl·lica romboïdal, *a priori* de l'edat del bronze.

LES TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES A LEIX DIAGONAL. UN PROJECTE INACABAT

Sergi Segura Bueno. Àtics S.L.
Esther Medina Guerrero. Àtics S.L.
José M. Espejo Blanco. Àtics S.L.
Miriam Esqué Ballesta. Àtics S.L.
Damià Griñó Márquez . Àtics S.L.
Francesc X. Florensa i Puchol. Àtics S.L.

L'obra de construcció de l'Eix Diagonal va comportar el descobriment i la documentació d'una enorme quantitat d'estructures positives i negatives al llarg de tota la comarca de l'Alt Penedès. L'estudi d'aquestes restes ha de servir per tenir un estudi espacial i històric de l'ocupació humana en aquesta comarca.

Durant la intervenció es documentaren dins els municipis d'Olèrdola, Vilafranca del Penedès, La Granada, Santa Fe del Penedès, Pla del Penedès, Puigdàlber i Font-rubí tot un seguit d'estructures en pedra seca: nou edificacions, dos pous i dos forns de calç. Tot i que la dada més significativa fou la constatació i identificació de 15 jaciments: La Serreta Nord, Camí de Mas Romeu, Vinya d'en Pau, Camí de Santa Maria dels Horts, Els Marges Alts, Cal Pere Pastor, Cal Pere Pastor Nord, Vinya Cal Monjo Sud, Vinya Cal Monjo, Porroig, El Bordellet, Les Comes, Els Pujols, Els Pujols II i Teuleria dels Àlbers III. En aquests jaciments es documentaren un total de 338 estructures negatives, on es registren pràcticament totes les cronologies des del neolític antic als nostres dies.

L'estudi de tot aquesta immensa quantitat d'informació, després de les diverses actuacions, actualment està aturada per falta de finançament, tot i les promeses de les diverses administracions públiques implicades.

UNA PEÇA EXCEPCIONAL DE LA METAL·LÚRGIA DE L'EDAT DEL BRONZE: EL MOTLLE PER A PUNYALS DE CAMP CINZANO (VILAFRANCA DEL PENEDÈS, ALT PENEDÈS)

Ignacio Soriano. Grup de Recerca Arqueològica del Nordest Peninsular- GRANEP i
Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona.
nachsoriano@hotmail.com

Jordi Amorós. Arqueòleg. jrd.amoros@gmail.com

EL jaciment de Camp Cinzano, situat al sud-est de Vilafranca del Penedès, va ser excavat per Giró el 1953 (Giró 1954) i, amb caràcter d'intervenció preventiva, el 2004-05 (Amorós 2008). Es va documentar part d'un assentament amb múltiples estructures negatives (fosses/sitjes, fons de cabana, cubetes, retalls, etc.), quatre de les quals tenen un ús funerari. Si bé dos dels sepulcres (núm. 2 i 3) excavats per Giró s'adscriuen a la cultura dels Sepulcres de Fossa, la resta d'estructures pertanyen al Bronze Inicial. Les datacions radiocarbòniques realitzades (UBAR-861, UBAR-1007 i LTL-2451A) situen la forquilla cronològica (95,4 %) entre 1936 i 1520 cal BC.

Dins d'una de les estructures funeràries (E-18, datada sobre material ossi entre 1936 i 1740 cal BC) es van localitzar les restes d'un motlle de foneria per obtenir punyals de reblons. Els motlles són peces molt escadusseres dins la metal·lúrgia prehistòrica catalana, coneixent-se en l'actualitat menys d'una vintena d'exemplars (Soriano 2010). A aquest fet cal sumar que les matrius existents mai són per punyals: el cas de Camp Cinzano és l'únic documentat a tot el territori. Les evidències metal·lúrgiques de la resta de la península Ibèrica tampoc mostren peces d'aquestes característiques. Únicament sabem de l'existència d'un paral·lel contemporani a l'àrea del Llevant. La resta dels coneguts pertanyen a altres cronologies (calcolític, bronze final) o estan realitzats per l'obtenció, entre d'altres, d'alabardes però no pas de punyals. Les dades exposades mostren l'excepcionalitat i importància d'aquesta troballa. El motlle de Camp Cinzano ha estat estudiat en relació al coneixement actualment disponible sobre la metal·lúrgia del bronze i

nicial a Catalunya (op. cit.). Els resultats obtinguts permeten constatar l'existència d'una estructuració, segmentació i interrelació supraregional de la producció metal·lúrgica al llarg d'aquest moment. Mentre que algunes zones de Tarragona concentrarien l'extracció i reducció del mineral metàl·lic, altres ubicades en àrees més llunyanes fondrien el metall i obtindrien el objectes finals (Minferri, Camp Cinzano, Can Roqueta). La zona del Penedès, doncs, estaria immersa dins una xarxa de moviment de matèries primeres i objectes metàl·lics que abastaria gran part de Catalunya.

- AMORÓS, J. 2008: *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva al Camp Cinzano 2004-2005 (Vilafranca del Penedès, Alt Penedès)*. 2 vols. Servei d'Arqueologia i Paleontologia, Generalitat de Catalunya, núm. reg. 6970.
- GIRÓ, P. 1954: "Nuevos sepulcros de fosa en Vilafranca", *Ampurias*, XV-XVI, Barcelona 1953-54, pàg. 328-333
- SORIANO, I. 2010: Producción metalúrgica prehistórica en el nordeste de la Península Ibérica (mediados del IV – II milenio cal ANE). Aportaciones cronoculturales, tecnológicas y funcionales. Tesis Doctoral, 2 vols. Universitat Autònoma de Barcelona.

EL JACIMENT IBÈRIC DE MAS D'EN GUAL (EL VENDRELL, BAIX PENEDÈS).

David Asensio Vilaró. Món Iber Roc, SL –*Recerca i difusió de la cultura Ibèrica-*

Rafel Jornet Niella. Món Iber Roc, SL –*Recerca i difusió de la cultura Ibèrica-*

Dani López Reyes, . Món Iber Roc, SL –*Recerca i difusió de la cultura Ibèrica-*

danilopezreyes@gmail.com

Jordi Morer de Llorens. Món Iber Roc, SL –*Recerca i difusió de la cultura Ibèrica-*

El jaciment ibèric de Mas d'en Gual es troba situat a la banda sud de la vila de El Vendrell (Baix Penedès). Se situa en uns camps terrassats que davallen suaument vers al mar, a tan sols 5 km aprox. de la línia de costa. Presenta unes dimensions de 2500 m², encara que és possible l'aparició de més restes en futures intervencions.

Durant l'any 2005 va ser objecte d'una excavació arqueològica preventiva en el marc de la construcció d'habitatges en el solar on s'ubica el jaciment. A nivell general les restes arqueològiques es troben en un estat de conservació precari a causa de les activitats agrícoles d'una masia moderna actualment en runes, que es troba ubicada en el punt més elevat del jaciment.

L'excavació arqueològica ha permès documentar un important nombre d'estructures excavades al subsòl i unes poques restes constructives amb murs de pedra que es troben arrasades i molt malmeses. En total, el jaciment està format per 19 sitges, 7 forns metal·lúrgics, 13 fosses i 3 estructures construïdes de difícil interpretació, en una de les quals es va documentar la cèlebre màscara grotesca de Mas d'en Gual, una troballa inèdita i excepcional per si mateixa.

En el present article es donen a conèixer els resultats de l'estudi dels diferents materials ceràmics i dels materials bioarqueològics (arqueozoològics i arqueobotànics). La cronologia de l'assentament abasta des del segle III aC fins a la primera meitat del segle I aC, on es configuren clarament 4 fases que ens permeten indagar en la gènesis i evolució d'aquest nucli especialitzat en activitats econòmiques durant l'ibèric ple i, especialment interessant, l'ibèric final, essent un dels pocs exemples coneguts al territori. Així mateix, el jaciment presenta globalment unes analogies molt fortes amb el proper i contemporani jaciment de Les Guàrdies (El Vendrell) on existeix la mateixa associació entre dos elements bàsics: una concentració d'estructures d'emmagatzematge tipus sitja i un conjunt d'estructures que completen la cadena metal·lúrgica de producció de ferro.

CAL POSASTRE, UNA VILA ROMANA I UN MONUMENT FUNERÀRI A SANT MARTÍ SARROCA

Josep M Feliu. jmfeliu71@yahoo.es

En els darrers anys, entre el 2005 i el 2009, s'han desenvolupat diferents intervencions al municipi de Sant Martí Sarroca centrades a la zona de Cal Posastre, coneguda per l'aparició, el 1974, de diferents fragments d'un monument ibèric excepcional dins de l'àmbit català, que es conserva al Castell de Sant Martí Sarroca.

Les intervencions objecte d'aquesta ponència van posar al descobert nous fragments d'aquest monument, que permeten configurar quin seria el seu aspecte original, amb diferents parts amb relleus, i la part rústica d'una vila romana que va estar en funcionament entre el segle I i el segle III. Es van documentar diferents àmbits, entre els que hi havia un *lacus d'opus signinum*, amb un recipient de plom aixafat, i diferents estances que presentaven ocupacions almenys dues fases. També es van documentar tres forns que presentaven un bon estat de conservació i una sitja ibèrica.

DARRERS TREBALLS AL XALET DEL NIN: JACIMENT DE DARRÓ (VILANOVA I LA GELTRÚ, GARRAF)

Juan Garcia Targa. juangarciatarga@hotmail.com

Entre els anys 2003 i 2006 es van dur a terme diverses intervencions arqueològiques a l'indret conegut com Xalet del Nin que forma part del jaciment ibèric i romà de Darró. Obres de condicionament de la zona per transformar-la en un hotel amb encant va propiciar la necessitat de fer un seguiment en diverses fases.

La més rellevant va ser la desenvolupada al llarg de dos mesos de 2006 que va posar al descobert un seguit d'habitacions de l'assentament ibèric, confirmant de forma evident la continuïtat de l'indret fins a la part alta del Turó de San Gervasi i a les vessants de mar.

L'objectiu d'aquesta aportació al congrés és la presentació del resultat dels treballs de forma general, definint el marc cronològic general i la possible funció dels espais posats al descobert.

L'AGRICULTURA AL GRAN PENEDÈS DES DEL NEOLÍTIC A L'ÈPOCA ROMANA. UN ESTAT DE LA QÜESTIÓ A TRAVÉS DELS ESTUDIS CARPOLÒGICS

Dani López. Món Iber Rocs, SL –Recerca i difusió de la cultura Ibèrica-.
danilopezreyes@gmail.com

Ferran Antolín. Laboratori d'Arqueobotànica, Universitat Autònoma de Barcelona. Becari JaePre vinculat al GASA, unitat associada al CSIC-IMF. ferranantolin@hotmail.com

Natàlia Alonso. Departament d'Història. Universitat de Lleida. nalonso@historia.udl.cat

En els darrers anys s'ha incrementat notablement els coneixements sobre l'origen i l'evolució de l'agricultura a les comarques que conformen el Penedès històric o Gran Penedès (Alt Penedès, Anoia, Baix Penedès i Garraf) des del neolític a l'època romana, passant per l'edat del bronze, primera edat del ferro i època ibèrica.

En aquest article es realitza una actualització amb les dades que aporten nous estudis carpològics –alguns inèdits-, tant d'assentaments que són objecte de projectes d'investigació en curs com d'altres ja completament excavats en intervencions arqueològiques preventives. Aquest conjunt de dades permet, per primera vegada en aquesta zona, realitzar una lectura diacrònica i transversal sobre les tendències generals d'una de les principals activitats econòmiques de la prehistòria i l'antiguitat.

LA VIL·LA ROMANA DE LA TEULERIA DELS ÀLBERS (LA GRANADA, ALT PENEDÈS)

Xavier Bermúdez López. Tríade. xavierbermudez@gmail.com

Óscar Varas Ranz. Tríade. oscarvaras@gmail.com

Entre els mesos d'agost i octubre de 2007 es va dur a terme l'excavació d'una vil·la romana (o més exactament la *pars rustica* de la mateixa) situada al terme municipal de la Granada (Alt Penedès).

La vil·la s'assenta en el vessant d'una suau elevació, a la qual s'adaptava mitjançant tres terrasses. La part edificada projecta una superfície d'entorn a 0,5 Has, si bé inclouria diversos patis entorn als quals es disposaven les estances.

Les restes presenten zones d'emmagatzematge (en sitges i dolis), i zones on s'hi duia a terme diverses activitats productives. En són exemple un *lacus* revestit d'*Opus signinum* o un conjunt de petits fornals per a la reparació de metalls. Tot i això, tant per la seva envergadura com pel seu bon estat de conservació, destaca especialment el forn de calç localitzat.

Si bé al lloc hi ha evidències d'un jaciment neolític i d'una fase anterior més immediata d'època ibèrica, els nivells fundacionals de la vil·la com a tal estan definits per la presència de TS Itàlica. Tot i això, el gruix del material se situa en l'horitzó definit per la presència de TS Africana C, el que defineix l'època d'auge de les instal·lacions entorn al segle III.

En resum, el jaciment de la Teuleria dels Àlbers ha de ser, tant per l'envergadura de les restes com pel fet d'haver estat excavat recentment, d'una importància cabdal per comprendre l'ocupació del territori penedesenc en època romana.

LA CREU DE COMA-RUGA EST (EL VENDRELL). UN CENTRE PRODUCTOR ALT-IMPERIAL AL PENEDÈS MARÍTIM.

Iban Cabrelles Albareda. Arqueòleg director de la intervenció

L'any 2004 en motiu d'un projecte d'urbanització de l'indret conegut com a Creu de Coma-ruga Est, d'on es tenia prèvia notícia de la troballa de materials ceràmics romans en superfície, es procedí a realitzar-hi una intervenció arqueològica d'urgència per tal d'avaluar la possible existència de vestigis antics. Els treballs duts a terme van permetre treure a la llum les fonamentacions d'un petit establiment de cronologia alt-imperial força afectat per les modernes tasques agrícoles, cosa que en dificultà tant la datació com la comprensió de la seva evolució orgànica.

En concret, les restes documentades corresponien a un edifici de dimensions modestes i arquitectura senzilla disposat a la vessant meridional del turó de la Creu de Coma-ruga Est. De planta rectangular, la construcció estava subdividida en dues estances, una de les quals ocupada per un dipòsit amb revestiments *d'opus signinum*. Exteriors a ella s'identificaren també dos altres dipòsits d'idèntica natura així com un camp de *dolia*. Aquests elements han permès inferir que l'establiment estava especialitzat en la producció de vi. La data d'erecció del complex, si bé no s'han pogut resseguir amb claredat els nivells fundacionals, s'ha de situar vers l'època augustal, patint amb posterioritat, potser en temps julioclaudis, algunes reformes puntuals que comportaren l'aixecament de nous parament a la seva banda oriental, si bé tal actuació no n'afectà la funcionalitat. En el període flaví, l'assentament fou profundament remodelat, cegant-se els dos dipòsits exteriors, cosa que, creiem, provocà canvis substancials en la seva capacitat productiva. Finalment, l'enclavament fou abandonat definitivament en un moment indeterminat del segle II dC.

La Creu de Coma-ruga Est és un bon exemple de centre productor dispers, dels quals als Penedès en tenim d'altres paral·lels a El Bosquet (Sant Pere de Ribes) i El Garrofer de la Cisterna. Pensem que aquest tipus d'emplaçaments s'inserien dins la planificació productiva d'un *fundus* i, molt probablement, estaven regits des de nuclis de superior jerarquia, com ara una *villa*. En aquest sentit, només l'anàlisi de la territorialitat i de l'entorn arqueològic del jaciment ens pot proporcionar dades complementàries que ajudin a entendre la seva veritable dimensió econòmica.

LA TERRA SIGILLATA HISPÀNICA DE LA SITJA NÚM. 1 DE LA VIL·LA ROMANA DE DARRÓ (VILANOVA I LA GELTRÚ)

Albert López Mullor. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local, Diputació de Barcelona.
Universitat Autònoma de Barcelona lopezmal@diba.cat

Dins un dels sectors més antics de la *pars fructuaria* de la vil·la romana de Darró, situat a la zona del jaciment que actualment és visitable, on hi ha una important concentració de ruïnes del poblat ibèric que la va precedir, l'any 1980, es va excavar una sitja, amortitzada cap al 60-70 de la nostra era. Alguns materials que hi van aparèixer en el rebliment han estat objecte de treballs monogràfics, com ara la ceràmica de parets fines, entre la que destaca un vas de la forma XVIII amb decoració de cares; també certes peces de ceràmica comuna. La TSH, tanmateix, ha aparegut diverses vegades en catàlegs i llibre de divulgació, però no ha estat estudiada amb deteniment. En aquesta comunicació es fa una recerca detallada sobre aquest material: quatre vasos de les formes 29 i 37 en bon estat de conservació, que pertanyen al període inicial de la producció

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA D'URGÈNCIA A LA TORROTA DEL MORO (LAVERN-SUBIRATS, ALT PENEDÈS)

Esther Medina Guerrero
Francesc X. Florensa i Puchol

En la present intervenció hem pogut documentar una part de la dinàmica ocupacional del jaciment de la Torrota del Moro, dins el nucli de Lavern, en el terme municipal de Subirats (Alt Penedès). No obstant, aquesta investigació ha estat sotmesa a limitacions relatives a les dimensions de l'àrea intervinguda, que malgrat constituir un espai en perill de destrucció, ha estat insuficient per a delimitar la totalitat de l'assentament. Cal afegir, també, les dimensions dels sondeigs, en ocasions restringides per motius de seguretat, factor que ha impedit observar d'una manera més completa alguna de les estructures evidenciades. Ens referim concretament al sondeig realitzat a tocar del conegut mur de 4,20 m. d'alçada que defineix la Torrota del Moro.

Malgrat aquests inconvenients, les evidències arqueològiques documentades, tot esperant l'anàlisi dels materials ceràmics, pertanyen a una fase ibèrica (segles VI-I aC) i una altra fase d'època romana altimperial (segles I- III dC) relacionada amb el mur existent i d'altres que s'han documentat al voltant.

LES CAPELLES I EL MOBILIARI LITÚRGIC DE L'ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'OLÈRDOLA EN L'ÈPOCA BAIXMEDIEVAL I MODERNA A TRAVÉS DE LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA I ARQUEOLÒGICA (SEGLES XIV-XIX)

David Galí. Historiador. galifd@diba.cat

Núria Molist. Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola. nmolist@gencat.cat

Els treballs de restauració de l'església de Sant Miquel d'Olèrdola, duts a terme entre els anys 2007 i 2008, van permetre recuperar una part de la història de l'edifici força desconeguda, corresponent a les èpoques baixmedieval i moderna. Fins aleshores, la majoria d'historiadors i estudiosos locals no havien prestat gaire atenció a aquells períodes històrics, ja que s'havien centrat, de forma gairebé exclusiva, en investigar els orígens preromànics i l'etapa constructiva altmedieval del temple.

Malgrat que la despoblació de la *civitas Olerdola* es va iniciar a principis del segle XII, l'església de Sant Miquel va mantenir la parroquialitat fins a la fi del segle XIX. Aleshores, el culte va ser traslladat a un nou temple, bastit a la Plana Rodona, l'actual nucli urbà De Sant Miquel Olèrdola, un emplaçament més accessible i ben comunicat per als feligresos dels masos disseminats de la rodalia.

Com va succeir en el camp de la història, les restauracions del monument realitzades en les dècades de 1920 i de 1960 i 1970 van prioritzar, com a criteri d'intervenció tant estès en aquells moments, la recuperació i posada en valor dels elements arquitectònics romànics, en detriment d'altres de fases constructives posteriors, alguns desmuntats i dels quals se'n té notícia per fotografies i plànols d'època.

Les dades extretes de la documentació escrita (bàsicament les visites pastorals efectuades a Sant Miquel entre els anys 1301 i 1885 per part del Bisbat de Barcelona) i dels treballs d'excavació arqueològica (intervenció duta a terme entre el 2006 i el 2007) han estat la base per desenvolupar el discurs argumental d'aquest treball. Té per objecte conèixer la configuració de l'interior del temple a través de l'evolució de les advocacions fundades en les capelles al llarg de la història i dels vestigis dels objectes mobles d'ús litúrgic associats, bé siguin les empremtes als paraments i al subsòl o bé el material arqueològic que se'n va recuperar durant el procés de l'obra de restauració.

ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES A L'ENTORN EST DE L'ESGLÉSIA DE SANT JULIÀ DE L'ARBOÇ

Jordi Morera Camprubí. Arqueociència. SCSL

Karin Harzbecher Spezzia. Arqueociència. SCSL

Les actuacions arqueològiques a l'entorn est de l'església de Sant Julià de l'Arboç (Baix Penedès) es van desenvolupar entre l'agost de 2010 i el març de 2011 en sis campanyes diferenciades. Els treballs s'emmarcaren en les obres de reordenació de l'entorn del temple i van ser realitzats i executats per l'empresa Arqueociència SCSL.

Les actuacions es van realitzar per encàrrec del consistori municipal degut a que les obres de reurbanització i de remoció del terreny podien afectar a elements arqueològics presents en el subsòl.

El conjunt d'intervencions va permetre localitzar i documentar un tram d'uns onze metres de la muralla del segle XIV, de la qual es conservaven uns 3m d'alçada. A més, també es va documentar un tram del fossat que hi havia just davant seu, que va ser reomplert a partir de la primera meitat de segle XV.

En el tram de muralla també s'identificà un portal el qual havia estat tapiat a la segona meitat de segle XVI, moment en que també s'hauria amortitzat el fossat. En lloc seu, s'erigiren un conjunt de sitges i basses, amb funcions agrícoles les quals es van anul·lar en un moment no posterior al segle XVIII.

És de destacar la construcció d'un pou de glaç en el primer terç de segle XVII, el qual es va poder documentar tan sols parcialment. Va estar en ús fins al segle XIX i es va acabar de reblir definitivament al llarg de la passada centúria.

VINYES I ARQUEOLOGIA. UNA APORTACIÓ A L'ESTUDI DEL TERRITORI

Isidre Pastor i Batalla. ipastor@tinet.cat

Els estudis del territori són susceptibles d'aportar dades sobre la pròpia evolució històrica del l'entorn geogràfic del que són objecte. En aquest sentit, la sistematització dels processos de recerca arqueològica del paisatge, que s'ha portat a terme en el decurs dels darrers anys, ha permès aprofundir en el coneixement de la incidència que cada societat ha tingut en la transformació del territori.

Les vinyes, com a unitats territorials d'explotació agrícola centrada en el conreu de la vinya, esdevenen, en marcs geogràfics com el Camp de Tarragona o el Penedès, un dels principals referents de l'articulació del territori. És en base aquesta conjuntura, que en el present treball es vol posar de manifest la singularitat i rellevància que assoleix l'anàlisi arqueològic de les vinyes. El qual es reivindica des de una doble perspectiva d'estudi. D'una banda, el estudi arqueològic de les restes materials de les vinyes, en relació a la recuperació de les vestigis que evidencien el conreu de la vinya, i que es centra en l'anàlisi dels elements antròpics associat o supeditats al conreu d'aquesta. Com són, per exemple, tant les anomenades rases de vinya, com totes aquelles infraestructures de l'arquitectura tradicional (barques, pous, tines de pedra, feixes, marges,...) que s'hi localitzen.

D'altra banda, també es vol posar de manifest l'interès que suscita l'anàlisi de les vinyes, com a referent de l'evolució del territori així com a principal exponent del desenvolupament socioeconòmics de la vitivinicultura.

Els resultats que aporten aquest tipus d'estudi, no tant sols possibiliten aprofundir en el coneixement de la història agrària dels marcs territorials, en relació a un període històric concret, si no que, a la vegada, aporten dades sobre l'evolució de l'ordenació territorial.

La generalització dels anàlisi històrics arqueològics de les vinyes són cabdals per a la posada en valor de la tradició vitivinícola de determinades zones vitícoles i, fins i tot, per a la recuperació de varietats de raïm autòctones tradicionals. Factors que, en molt cassos, poden arribar a incidir favorablement en la preservació del nostre patrimoni vitivinícola.

LA MURALLA MEDIEVAL DE L'ARBOÇ

Jordi Roig. Arrago, sl. jordiroig@arragosl.com

M. Bruna Alvarez. Arrago, sl. brual78@gmail.com

Entre els mesos d'abril i juliol del 2010 es va dur a terme la primera intervenció arqueològica preventiva a l'Arboç amb motiu de la remodelació de l'entorn de l'església de Sant Julià per tal d'adequar aquest espai després de la declaració de l'església com a Bé Cultural d'Interès Nacional durant l'any 2007.

Les obres de remodelació també van incloure la renovació de la xarxa de clavegueram i la xarxa d'aigües pluvials dels carrers circumdants a l'església, fet que va permetre la localització d'un tram de la muralla medieval de l'Arboç per primera vegada i que va implicar la protecció immediata del casc antic *intra murs*.

Aquesta comunicació vol donar a conèixer els resultats de l'excavació arqueològica, degut a la importància que va tenir pel municipi la localització física de la muralla medieval.

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER GENERAL PRIM, 18 DE VILAFRANCA DEL PENEDES (CINEMA BOGART)

Óscar Varas Ranz. oscarvaras@gmail.com

L'any 2007 amb motiu de l'enderrocament del Cinema Bogart al Carrer General Prim, 18 (Vilafranca del Penedès – Alt Penedès) per a la construcció d'un edifici d'habitatges, es va realitzar un control arqueològic de l'enderroc i l'excavació preventiva en extensió de les restes afectades. A la intervenció es van poder documentar tant elements defensius de la muralla d'època baix medieval i moderna, com la trama urbana situada intramurs. A banda del pany de muralla, situat entre els antics portals de Sant Bernat i de Sant Francesc, també s'han identificat altres elements relacionats amb els sistemes defensius de la vila, com el fossat, i s'ha documentat la seva evolució. Un altre element a destacar d'aquesta intervenció és que s'han pogut identificar per primera vegada a Vilafranca els nivells arqueològics del passatge de mur, fins ara només interpretat com a tal per la presència fossilitzada en la trama urbana actual. També s'ha visualitzat l'evolució del solar, des de la sitja més antiga del segle XIII, fins als cups de vi d'època contemporània. Dels materials recuperats en destaca la ceràmica, de la que s'ha pogut il·lustrar la seva evolució des del segle XIII fins al XIX: s'han inventariat materials que van des de la ceràmica grisa medieval fins la ceràmica Pickman, passant per la pisa decorada en blanc i manganès, blau valencià, blau gòtic, reflex metàl·lic, blava catalana i grisa de Vilafranca. D'aquesta última s'ha documentat la presència en un poal i en un càntir d'una marca possiblement d'un terrisser local.

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL VOLTANT DE L'ESGLÉSIA DE SANT VALENTÍ DE LES CABANYES

Óscar Varas Ranz. oscarvaras@gmail.com

Judit Vico Cortès. juditvico@hotmail.com

L'església de Sant Valentí està documentada arquitectònicament des del segle XIII i a través de la documentació des del segle XI. Tot i així, en els seus fonaments s'hi pot reconèixer una vil·la romana construïda a finals del segle I aC i que va perdurar fins al segle V dC, amb mosaics aprofitats com a paviment de l'església. A l'exterior d'aquesta els anys 2009 i 2010 es van realitzar dues intervencions arqueològiques preventives motivades per l'ampliació del cementiri municipal associat a l'església. A la primera, realitzada l'agost del 2009, es van realitzar 3 rases a la banda de llevant de l'absis que van permetre constatar la conservació de la necròpolis medieval i moderna en aquesta zona. També es van realitzar 4 sondeigs a tocar de la rectoria on es van documentar diverses estructures i nivells relacionables amb la vil·la romana. Amb posterioritat, als mesos de gener a abril de l'any 2010, es va realitzar una nova intervenció arqueològica centrada en els espais que s'havien de rebaixar per l'obra d'ampliació del cementiri, sense abastar tot l'espai cementiri. En aquest marc d'actuació és on es va poder aprofundir en l'estudi de la necròpoli, amb una important densitat de tombes de fosa simple i constants superposicions. Es van identificar dos dels extrems de l'espai de necròpoli vinculat a l'església de Sant Valentí. A banda del conjunt d'inhumacions es van excavar altres estructures que no estaven vinculades ni amb l'església ni amb la necròpoli.

UNA TOMBA RELLEVANT EN EL CONJUNT DE LA NECRÒPOLI DE SANT VALENTÍ DE LES CABANYES

Judit Vico Cortès. juditvico@hotmail.com

L'església de Sant Valentí, avui desafectada de culte, durant un temps va ésser un dels primers establiments de l'orde de Sant Joan de Jerusalem. Després d'uns anys, l'orde dels hospitalers es va inclinar per l'establiment de Vilafranca del Penedès en detriment del situat a Les Cabanyes. Aquest canvi de ubicació no va significar un abandó complet de Sant Valentí, doncs la van mantenir sota el seu control i també s'encarregaven d'administrar el culte en aquesta església. Entre les tombes vinculades a la necròpoli de Sant Valentí en va aparèixer una d'especial. La necròpoli documentada és, en la seva majoria, de tombes de fosa simple, però en va aparèixer una realitzada amb pedra. De planta rectangular i amb la cara interior ben treballada. El fet de l'existència d'aquesta tomba destacable amb un individu en posició primària en connexió anatòmica i de característiques òssies rellevants, podria estar vinculada amb el repòs etern de personatges igualment destacables, potser a nivell religiós, com els vinculats a l'orde de Sant Joan de Jerusalem.

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A LA RECTORIA DE L'ESGLÉSIA DE SANTA OLIVA: DE VIL·LA ROMANA A SEU DEL PRIORAT DE SANTA MARIA

Immaculada Teixell Navarro

Les intervencions arqueològiques portades a terme a partir de l'any 2000 a l'edifici conegut com la rectoria de l'església parroquial de Santa Maria de Santa Oliva, han permès establir una línia interpretativa pel que fa a l'evolució de l'espai on s'erigí el monestir benedictí de Santa Maria durant la segona meitat del segle XII. S'ha pogut resseguir una continuïtat d'ocupació de l'espai on les evidències més antigues documentades responen a un assentament d'època romana interpretat com a vil·la i, on segles més tard, s'erigí l'església de Santa Maria, espai cultual ja conegut a l'any 1120, al voltant del qual s'articulà el priorat benedictí amb forta embranzida fins al segle XIV. La lectura vertical de les edificacions, encara avui dempeus, han permès poder identificar com l'antic priorat rep una nova configuració en el segle XVI, moment en que es construeix la nova església acompanyada d'una incisiva reforma a fons de l'edifici conventual.

INTERVENCIÓ PREVENTIVA EN ELS ESPAIS HISTÒRICS DE LA L3 (SUBIRATS)

Ignasi Fernàndez Aubareda
Gemma Cardona Gomez
Maria del Carmen Rojo Ariza

Treballant en el marc de l'arqueologia del conflicte, recentment s'han estat realitzant, en el territori que ocupa el Gran Penedès, diferents excavacions arqueològiques emmarcades dins de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), de les quals en destaquem les realitzades a la línia fortificada L3 situada al municipi de Subirats (Alt Penedès, Barcelona). Els resultats de les excavacions d'aquest jaciment, efectuades a principis de setembre de 2010 sobre una trinxera i un niu de metralladora, ens han mostrat un fragment de la línia de defensa de la ciutat de Barcelona del bàndol republicà, i les restes de la batalla pel control d'aquesta línia defensiva. La batalla, esdevinguda entre els dies 22 a 24 de gener de 1939, malgrat estar força relatada pels informes militars i les fonts orals recollides, s'ha pogut conèixer amb més detall a partir de les restes materials del conflicte pel control de l'Ordal i l'accés a Barcelona.

PÒSTERS

CAMPANIFORME I METAL·LÚRGIA EN UN ESPAI SEPULCRAL DEL III^{ER} MIL·LENNI CAL. BC. LA COVA DE LA GUINEU (FONT-RUBI; ALT PENEDÈS)

Artur Cebrià. SERP. arturcebria@gmail.com

Josep Mestres. VINSEUM. josepmestres@hotmail.com

Juan Ignacio Morales. IPHES. jignacio.morales@gmail.com

F. Xavier Oms. SERP. xavieroms@gmail.com

Mireia Pedro. SERP. mireiapedro@gmail.com

Josep M. Vergès. IPHES. verges@prehistoria.urv.cat

La Cova de la Guineu va començar a ser excavada l'any 1983, des de llavors s'hi han dut a terme més de 20 campanyes, que han proporcionat una seqüència complexa que comprèn des de l'epipaleolític microlaminar fins època ibèrica, gairebé de manera ininterrompuda.

En aquest treball es presenten els materials associables a la capa sepulcral d'aquest jaciment (nivell Ic), que compta amb un número aproximat de 50 inhumats de manera successiva, amb unes datacions que comprenen una utilització de l'espai com a nínxol sepulcral entre el neolític final i el bronze antic.

Entre aquests materials destaca la presència d'un conjunt de ceràmica campaniforme, botons amb perforació en "V", làmines de sílex i un punxó de coure de secció quadrada. Malauradament i com passa habitualment amb els nivells sepulcrales d'aquestes cronologies, molts dels materials es troben descontextualitzats a causa de l'acció d'arqueòlegs furtius.

L'estudi en curs de les restes humanes, junt amb l'estudi detallat dels materials associats, així com la bateria de datacions de ¹⁴C disponibles, permeten situar la Cova de la Guineu com una de les cavitats d'ús sepulcral més recurrents durant el III mil·lenni a la zona del Penedès.

LES COVES PARADOLOMÈNIQUES DE LA SERRALADA PRELITORAL PENEDESENCA

Mireia Pedro. SERP, Universitat de Barcelona

El treball que presentem en aquestes jornades forma part d'un projecte més ampli que pretén abastar una primera visió de conjunt de les estructures paradolmèniques al nord-est peninsular. Els darrers anys de la recerca han incidit en aquest tipus de jaciments arreu del territori català. Aquí ens limitarem als exemples de coves paradolmèniques de la serralada prelitoral penedesenca. A partir de la descripció del cas emblemàtic de la Cova de la Masia (Torrelles de Foix) donarem una contextualització per al Penedès conjuntament amb les coves de la Font del Molinot (Pontós) i de la Guineu (Font-rubí). Contemplarem tant la seva descripció arquitectònica com la funcionalitat i la ubicació cronocultural. Finalment, les relacionarem amb la resta del fenomen paradolmènic al nord-est peninsular. En definitiva, presentem aquí una primera aproximació de conjunt al fenomen paradolmènic al Penedès.

EL POU AMB RAMPA DE MONTARGULL, UN UNICUM D'ÈPOCA ALT IMPERIAL A AVINYONET DEL PENEDÈS (ALT PENEDÈS)

Jordi Amorós i Gurrera. Triade Serveis Culturals, jrd.amoros@gmail.com

L'estiu de 2010, en motiu de la construcció d'un celler de nova planta de Caves Parxet a la finca Montargull, pròxima a Sant Sebastia dels Gorgs (Avinyonet del Penedès) es va realitzar una intervenció arqueològica de control dels rebaixos que va treure a la llum un total de 20 estructures soterrades, datables des de la segona meitat del s. I dC fins el segle III, que s'han interpretat com a pertanyents a la *pars rustica* d'una probable vil·la¹. A la zona est es va documentar un conjunt de forns i estructures de combustió al voltant d'una fondalada de 3 m de fondària i 9,5 m d'amplada (E-8) que es va interpretar com una zona de treball relacionada amb els forns i que progressivament es va anar amortitzant. A sota dels estrats d'abocament que emplenaven E-8 es va localitzar però, un altre retall (E-18) de parets verticals d'uns quatre metres des de la base d'E-8, de 16,5 m de longitud, de 3,5 m d'amplada en la seva part més fonda i 1,5 m d'amplada en la rampa d'accés des del nord-est. Aquesta estructura presenta una escala de pedra irregular en la rampa d'accés i un espai de forma aproximadament ovalada (de 5,5 m per 3,5 m en el fons del qual hi havia un *dolium* molt ben conservat i un terra organitzat a base de blocs de mida mitjana de calcària. La particularitat que el *dolium* estava retallat en el seu terç inferior i la presumible proximitat de nivell freàtic han fet que a aquesta estructura se li pugui atribuir una funció de font, per bé que l'accés amb l'escala de pedra li atorga una monumentalitat particular que la diferencia d'un simple i pràctic pou vertical. D'aquesta estructura, certament complexa, no se'n va poder exhaurir completament l'excavació però s'hi van poder documentar diferents fases d'ús². En una primera fase la rampa d'accés condueix a un pou de 2,6 m de diàmetre que probablement quedà impracticable i s'amortitzà. En el fons de la cavitat es va localitzar un altre pou de 1,10 m de diàmetre construït amb pedra irregular. Aquest segon pou també va quedar amortitzat per sediments al·luvials sobre els quals es va construir l'abans esmentada escala de pedra i un paviment en pedra que deixa una obertura aproximadament quadrangular que tanca en certa mesura l'antic pou i en la qual s'encasta un *dolium* sense fons, la funció del qual podria ser la de filtrar l'aigua que aflora de la capa freàtica. Pel material aparegut, es pot datar el seu origen en època d'August i la seva amortització a finals del segle I dC.

¹ SENABRE, MR. CEBRIÀ, A. RIBÉ, G. Inventari del Patrimoni Arqueològic-Carta Arqueològica del Penedès. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. 1990.

² AMORÓS, J.: Informe per a la sol·licitud d'eliminació d'unitats estratigràfiques de Montargull (Avinyonet del Penedès, Alt Penedès); Octubre de 2010, Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia.

TROBALLA D'UNA ANTEFIXA ROMANA A LES VINYES DE CAL BOT (SANT MARTÍ SARROCA, ALT PENEDÈS)

Daniel Lacruz

Àngels Jorba. Centre de Restauració de Béns Mobles - Generalitat de Catalunya

Magí Miret. Servei d'Arqueologia i Paleontologia - Generalitat de Catalunya

L'any 2006 es va localitzar a l'extrem nordoccidental del terme de Sant Martí Sarroca (Alt Penedès), al paratge de les Vinyes de Cal Bot, una antefixa, la primera que es localitza al Penedès.

Aquesta antefixa hauria pogut ser utilitzada per recobrir i decorar l'extrem d'una teula corbada (*imbrex*) de la coberta d'un edifici indeterminat d'època romana – vil·la rural, mausoleu o temple- situat a les proximitats. Representa una cara, envoltada d'una orla, d'un home amb trets negroides, amb el cabell en forma de rínxols circulars, celles frunzides i nas i llavis gruixuts. La seva cronologia es pot situar entorn la segona meitat del segle I aC o el segle I dC.

LA PRESA ROMANA DE SANT SEBASTIÀ DELS GORGS O LES PARETS ANTIQUES (AVINYONET DEL PENEDÈS). UN NOU ELEMENT D'ENGINYERIA HIDRÀULICA AL PENEDÈS

Carme Miró. MUHBA. cmiro@bcn.cat

Xavier Esteve. Triade. xesteve@triadecultural.com

Un dels trets definidors de l'Imperi romà és la implantació al territori d'un sistema hidràulic ben planificat i adequat a les característiques específiques de la zona. L'enginyeria romana en relació a l'aigua comporta la construcció de diversos elements, sovint interrelacionats i que no es poden entendre un sense l'altre: preses, aqüeductes, sèquies, clavegueres, termes, fonts, etc.

Els sistemes de captació i conducció d'aigua van ser elaborats i modificats pels enginyers romans des d'època antiga, tant en relació a l'aigua d'un nucli urbà, com en les pràctiques agropecuàries. Aqüeductes, preses, sèquies, sínies i recs es van estendre arreu de l'imperi. Es pot afirmar que els romans van inventar tot el que es coneix com sistema d'aigua potable, un conjunt de processos i interaccions en relació a la captació, conducció, redistribució i garantia de potabilitat de l'aigua. Destaquen diferents elements en la seva configuració: l'oferta i la demanda, la tecnologia, els recursos econòmics, i no es pot oblidar l'organització i construcció de tot el servei.

Al terme municipal d'Avinyonet del Penedès, en una zona propera al monestir romànic de Sant Sebastià dels Gorgs, s'han documentat les restes d'una presa a la riera de Sant Sebastià. Aquesta presa, tant a nivell formal com pel tipus de material constructiu, respon a un model d'època romana.

L'objectiu d'aquest pòster és presentar aquest nou element del sistema hidràulic que en època romana existia al Penedès. Segurament es tracta d'una presa relacionada amb el conreu de les terres del voltant, i en estreta relació amb les *villae* properes, com la de La Torrota del Moro. Es presentarà la presa, intentant establir el seu origen i cap a on menava l'aigua que contenia. Així com es farà un intent de relació i d'interpretació d'aquest element amb la resta d'estructures documentades del mateix moment històric del voltant.

LES ÀREES EXTRA MUROS DE LA CIVITAS OLÈRDOLA. HÀBITAT I ESPAIS PRODUCTIUS A LA CINGLERA ENTRE LES FONTS DE L'AVELLANER I DE L'AMETLLÓ (OLÈRDOLA, ALT PENEDÈS)

Jordi Farré. Vinseum. jfarre@vinseum.cat

Núria Molist. Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola. nmolist@gencat.cat

L'ocupació medieval d'espais rupestres, malgrat no ser el model d'assentament més habitual en aquesta època, està ben representada al Penedès. La *civitas Olerdula* n'és un exemple.

Era una ciutat urbanísticament peculiar aproximadament de 81 ha, presidida per una acrópolis emmurallada, amb camps de conreu i abastiment d'aigua al seu eix central i com a punt encara més distintiu, un seguit d'habitatges aprofitant les balmes naturals de les diferents cingleres, sobretot la del costat nord del fondal de la Seguera on es succeïen uns 850 m lineals d'habitatges mig en balma mig construïts, que en diversos casos esdevingueren autèntics casals de fins a tres pisos d'alçada, amb zones d'hàbitat, estructures d'emmagatzematge (sitges, *orra*,...), zones de producció (molins, premses de vi i/o oli,...) i elements defensius com la torre anomenada de l'Ametlló que funcionaria juntament amb les torres de la muralla del tossal de Sant Miquel. Es tracta de tot un complex que tan sols està a les beceroles del descobriment real de la seva magnitud.

Si bé són ben coneguts el conjunt monumental *intramuros* i la necròpolis del Pla dels Albats, la resta de l'ocupació (el barri de Santa Maria *extramuros*, els habitatges de les cingleres de sota el Castell i els de Can Castellví fins la Font de l'Ametlló) deixa entreveure el gran potencial que té pel coneixement d'una ciutat medieval complexa i peculiar que va jugar un paper clau en la història de la formació dels comtats catalans.

Amb aquest treball pretenem fer una primera aproximació a l'espai situat entre la cinglera de Can Ximet i la font de l'Ametlló, on un incendi l'any 2003 va permetre redescobrir alguns elements coneguts i documentar-ne de nous, fet que permet redimensionar l'ocupació medieval de la *civitas Olerdula*.

ANÀLISI DIACRÒNICA DEL CEMENTIRI DE L'ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL D'OLÈRDOLA A PARTIR DE L'ESTUDI ANTROPOLÒGIC

M. Eulàlia Subirà. Universitat Autònoma de Barcelona. eulalia.subira@uab.cat

Jordi Ruiz. Universitat Autònoma de Barcelona. jordi.ruiz@uab.cat

Núria Molist. Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola. nmolist@gencat.cat

El cementiri de l'església de Sant Miquel d'Olèrdola s'inicia al segle IX i perdura fins a principis del segle XX. La intervenció arqueològica de la necròpolis a redós de l'edifici es va realitzar entre els anys 2006 i 2007, en el marc del projecte de restauració del conjunt.

Es tracta d'una necròpolis complexa, donada la seva durada, l'estat de conservació i la naturalesa pròpia de les sepultures (individuals, dobles, triples i osseres). Del total de 178 tombes documentades, tant sols 88 conservaven restes humanes i fins el moment s'han estudiat 49 individus, majoritàriament de les fases més antigues i els més ben conservats anatòmicament (segles IX-XIII).

Aquest treball presenta les dades distribuïdes per edat i sexe en funció de la diferent cronologia de les sepultures amb l'objectiu de determinar possibles pautes d'ús dins de l'àrea cementirial.

EL REFUGI DE LA GUERRA CIVIL DE LA RAMBLA DE SANT FRANCESC (VILAFRANCA DEL PENEDÈS)

Pedro Otiña Hermoso. Triade SCP

La intervenció arqueològica duta a terme durant l'any 2008 a la Rambla de Sant Francesc de Vilafranca del Penedès va permetre documentar dos importants retalls al subsòl de naturalesa i origen diferents. El primer d'ells es correspon amb un potent fosso amortitzat durant el segle XVIII. El segon retall, objecte d'aquest pòster, ha estat identificat com a un refugi construït durant la darrera Guerra Civil Espanyola (1936-1939).

L'estructura estava excavada al subsòl geològic. Es tracta d'una rasa de gairebé 100 metres de longitud per una amplada oscil·lant entre els 1'50 m i els 2 m. La fondària conservada oscil·la entre els 0'60 m a la part oriental i 1'20 m a la part central de la Rambla. Presenta una planta força significativa donat que presenta cada 4 m constants canvis d'orientació, formant angles de 45°, oferint d'aquesta manera una planta en forma de Zig-zag. A la part baixa del retall es documenta a banda i banda, un esglaó, igualment retallat al sediment geològic, d'alçada oscil·lant entre els 35 i 50 cm.

Vinculades a aquest retall es documentaren un parell d'escales, properes als dos extrems més llunyans. La primera d'aquestes escales es va localitzar al sud del retall: estava construïda dins d'un retall de 3 m de longitud orientada en sentit E - W. L'altre escala (UE 106) es localitza a la banda nord del retall. En aquesta ocasió el retall presenta unes mides conservades properes als 2'5 m. Aquest accés es localitza just davant de la porta de l'escola Sant Josep.

COORDINACIÓ

Xavier Esteve
Carme Miró
Núria Molist
Gemma Sabaté

COMITÉ CIENTÍFIC

Ramon Arnabat
Xavier Esteve
Jordi Farré
Alfred Mauri
Josep Mestres
Magí Miret
Carme Miró
Maite Miró
Núria Molis
Josep M. Palet
Gemma Sabaté
Joan Santacana

SECRETARIA

Ginette Giménez
Pilar Tarrada

ORGANITZACIÓ GENERAL

Carrer dels Ferrers, 54, bx
08720 Vilafranca del Penedès

ORGANITZACIÓ

AMB EL SUPORT DE

